

Буздуган. – Тернопіль: Економічна думка, 2001. – 250 с.

5. Кондусова Л.Ф. Бюджетний менеджмент. Навч. посіб. / Л.Ф. Кондусова, І.П. Грачов, І.П. Отенко. – Харків: ХНЕУ, 2005. – 248 с.

6. Кондусова Л.Ф. Управління фінансовими ресурсами місцевого бюджету: монографія/ Л.Ф. Кондусова, І.І. Нескорородева, І.І. Алексєєнко, О.Б. Жихор, А.О. Пелехатий. - Х.: ХНЕУ, 2011. – 268 с.

*Рецензент д.е.н., професор ХНЕУ ім.С.Кузнеця Колодізєв О.М.
Експерт редакційної колегії д.е.н., доцент УкрДАЗТ Якименко Н.В.*

УДК 338.246.052

АНТИКРИЗОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ВПЛИВ ДЕРЖАВИ НА РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ

*Маковоз О. В., к.е.н., доцент,
Глазкова А. С., магістр,
Кириченко Є. О., магістр (УкрДАЗТ)*

Антикризові заходи в економіці мають бути цільовими та мати найбільшу ефективність для держави не лише з точки зору стимулювання попиту, а й з точки зору створення умов для довгострокового стійкого зростання економіки, розширення внутрішнього ринку та збільшення експортного потенціалу, а також підвищення рівня зайнятості населення. Дослідження взаємозв'язку антикризових заходів, проведених на макрорівні, дозволяє сформулювати рекомендації з удосконалення механізму антикризового регулювання в умовах світової економічної кризи на базі стратегії економічного розвитку України, яка орієнтована на запобігання згубної дії та забезпечення стабільного зростання економіки та підвищення добробуту населення.

Ключові слова: економіка, ресурси, доход, антикризові заходи, регулювання.

АНТИКРИЗИСНОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ КАК ЭФФЕКТИВНЫЙ ВЛИЯНИЕ ГОСУДАРСТВА НА РАЗВИТИЕ ЭКОНОМИКИ

*Маковоз А. В., к.э.н., доцент,
Глазкова А. С., магистр,
Кириченко Е. О., магистр (УкрГАЗТ)*

Антикризисные меры в экономике должны быть целевыми и иметь наибольшую эффективность для государства не только с точки зрения стимулирования спроса, но и с точки зрения создания условий для долгосрочного устойчивого роста экономики, расширения внутреннего рынка и увеличения экспортного потенциала, а также повышения уровня занятости населения. Исследование взаимосвязи антикризисных мероприятий, проведенных на макроуровне, позволяет сформулировать рекомендации по совершенствованию механизма антикризисного регулирования в условиях мирового экономического кризиса на базе стратегии экономического развития Украины, которая ориентирована на предотвращение пагубного воздействия и обеспечения стабильного роста экономики и повышения благосостояния населения.

Ключевые слова: экономика, ресурсы, доход, антикризисные меры, регулирование.

ANTI-RECESSIONARY REGULATION AS EFFECTIVE INFLUENCE OF THE STATE ON ECONOMY DEVELOPMENT

*Makovoz A. V., Cand.Econ.Sci., associate professor,
Glazkova A. S., master,
Kirichenko E. O., master (USA of RT)*

The main task of the state during the crisis is to facilitate rapid equalization of the contradictions of the transition to the recovery and rise, and subsequently in preventing accumulation of deviations and distortions acquired a threatening character.

Crisis management is a complex of measures aimed to reduce the depth of the economic crisis, solving economic and social problems, prospective development and structural adjustment of the economy. Objects of crisis management is

the volume of effective demand and the investment process, and its main financial instruments - fiscal regulation and monetary-credit and currency policy.

The role of the state in the system of macroeconomic regulation is manifested through the functions that it performs in *кредитно-грошових ресурсах, доходу та продукції*. First, it performs a redistributive function in the economy. Changing level of taxes and transfers, the state redistributes income between the private sector and the public sector, which is engaged in the production of public goods. In addition, collecting taxes from the rich households, the state transfers provided to low-income households, reduce the income gap. Secondly, the state performs a stabilizing function in the economy. So, in conditions of excessive unemployment, the government could increase its costs, which will increase aggregate demand and reducing its unemployment rate. This can be achieved and to reduce the level of taxation. In conditions of high inflation, the government may resort to the opposite measures.

Anti-crisis measures in the economy must be targeted, and have the greatest performance for the state not only from the point of view of stimulation of demand, but also in terms of creating conditions for long-term sustainable economic growth, expanding domestic market and increase of export potential and increasing the employment level.

Study on the relationship of anti-crisis measures, undertaken at the macro level, allows formulating the following recommendations to improve the mechanism of anti-crisis regulation in conditions of the world economic crisis on the basis of the strategy of economic development of Ukraine, which is aimed at preventing harmful effects, and ensure the stable growth of economy and increase the welfare of the population.

Keywords: *economy, resources, income, anti-crisis measures, the regulation.*

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими та практичними завданнями.

Криза сучасної ринкової економіки виникла внаслідок формування світового господарства на рубежі століть, через зростання усупільнення виробництва в національному і міжнародному масштабах. Події, що відбуваються в Україні, тісно пов'язані зі загальним ходом розвитку світової економіки. Сучасність поставила перед урядами більшості країн світу, в тому числі Україною, необхідність вжиття термінових заходів з метою недопущення руйнівного впливу світової фінансової кризи на економіку.

Актуальність теоретичної розробки проблем антикризового регулювання економіки, необхідність подолання кризового стану економіки в умовах необхідності стабільного розвитку економіки й актуальність пошуку нових підходів до вироблення стратегії й тактики подолання кризового стану економіки визначили вибір основної мети даної статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

В економічній літературі проблеми антикризового регулювання економіки в останні роки постійно розглядаються в наукових працях як закордонних, так і вітчизняних економістів досить широко. Значною мірою це обумовлено важливістю розвитку даної проблематики для стабільного розвитку суспільства.

Широке висвітлення одержали способи подолання кризових ситуацій в економіках закордонних країн, зокрема в роботі А.І.Сухорукова проаналізовано світовий досвід та основні підходи до антикризового регулювання [1]. Важливий внесок у пізнання економічних криз вносять дослідження, присвячені різним аспектам економічних криз в контексті економічного розвитку, таких учених, як С.М. Бобильов, Е.В. Гіруссов, Р.А. Перельот, Б.І. Кабаці,

Г.Г. Фетісов, В.Л. Дикань, Н.В. Якименко, О.В. Шраменко та інших [2,3,4,5,6].

Виділення невирішених частин загальної проблеми.

Разом з тим, незважаючи на численні дослідження різних напрямів та аспектів антикризового регулювання економіки, у науці не склався цілісний підхід до напрямків і способів подолання економічної кризи шляхом формування комплексної системи передбачення, зниження негативних проявів та прискорення виходу з економічних криз.

Актуальність означеної проблематики в сукупності з недостатністю розробки проблеми подолання сучасної світової економічної кризи обумовили формулювання мети дослідження. Мета статті – дослідження сутності державного антикризового регулювання, визначення прогресивного інструментарію для застосування в Україні.

Виклад основного матеріалу.

Антикризове регулювання економіки – свідомі і цілеспрямовані дії держави (певною мірою і могутніх корпорацій) щодо запобігання або зменшення глибини економічних криз, стабілізації господарської кон'юнктури і збільшення темпів економічного зростання [7].

З такого визначення сутності антикризового регулювання витікає його розуміння як системи, що містить наступні елементи [8]:

- об'єкт регулювання – економічний цикл, а також усе, що впливає на його стан і розвиток (інновації, інтелектуальний капітал, основний капітал, зайнятість тощо);

- сферу розповсюдження – галузь (промисловість, сільське господарство, фінанси тощо);

- важелі, за допомогою яких можна впливати на циклічні коливання – банківський відсоток, інвестиції, податки, мито, ціни тощо;

- принципи, методи, моделі й механізми антикризового регулювання економікою;

- тривалість – короткочасні, середні й довгі цикли;

- систему органів влади, що здійснюють на практиці антикризове регулювання – насамперед це відповідні державні органи, призначення яких є впровадження антикризової політики; крупні корпорації, що впливають на економічну ситуацію, зокрема на механізми виходу з криз; наднаціональні організації, вплив яких теж є достатньо вагомим для розв'язання кризових проблем на міжнародному рівні, міжнародний валютний фонд, банк реконструкції та розвитку, тощо;

- законодавче забезпечення антикризової політики країни.

- розробка заходів стабілізації економіки під час кризових потрясінь;

- захист ключових підприємств, що перебувають у стратегічно важливих галузях від кризових процесів, що відбуваються в економіці [8].

Вперше антикризове регулювання на державному рівні проводилося в США під час Великої депресії 1930-х років за наступними напрямками:

- фінансування й субсидування корпорацій, що опинились на межі банкрутства; примусове картелювання підприємств;

- державне регулювання кризового сільського господарства;

- організація суспільних робіт і надання допомоги з безробіття.

Надалі державне регулювання еволюціонувало від антикризового до антициклічного.

Цілеспрямоване державне антициклічне регулювання в сполученні з довгостроковим прогнозуванням стає постійним фактором циклічного розвитку виробництва, переплітаючись зі стихійними законами ринку.

Антициклічні заходи держави проводяться за двома основними напрямками:

- бюджетне (варіювання обсягу державних закупівель, оплати праці державних службовців, обсягу державних капітальних вкладень, величини трансферних платежів, податкових ставок, правил і норм амортизації основного капіталу тощо);

- кредитне (зміна дисконтної ставки позикового відсотка – ставки рефінансування, зміна норм обов'язкового резервування для комерційних банків, випуск або викуп державою короткострокових фінансових зобов'язань, кількісні обмеження кредиту, зміна умов

споживчого, іпотечного та біржового кредиту).

Для ринкової економіки характерна циклічність економічного руху, що характеризується періодичними злетами та падіннями ринкової кон'юнктури. У сучасній економічній літературі цикли інтерпретуються як періодичні зміни підвищуючих і понижуючих тенденцій у виробництві [9]. Фаза кризи виступає як найбільш складний і суперечливий період у динаміці будь-якої системи, що характеризується порушенням сформованої рівноваги. Вона характеризується або переходом системи в якісно новий стан, або її загибеллю та заміною іншою системою. Фаза кризи звичайно визначається як абсолютне скорочення головних циклічних показників – суспільного продукту та промислового виробництва.

Депресія характеризується як період післякризового застою, коли ВВП перебуває між мінімальною точкою кризового падіння та половиною відстані від її до максимальної точки підйому, досягнутого в минулі роки.

Антикризове регулювання припускає аналіз зародження і протікання циклічних процесів, а також вироблення спеціальних антикризових стратегій для пом'якшення наслідків криз.

Основними завданнями антикризового регулювання є пом'якшення кризових процесів і використання кризи як стартової точки для нового витка розвитку економічної системи [10,11,12].

До функцій антикризового регулювання належать:

- передкризове регулювання, регулювання в умовах кризи;

- регулювання процесів виходу із кризи;

- стабілізація нестійких ситуацій (забезпечення керованості);

- мінімізація витрат та втрачених можливостей;

- своєчасне прийняття рішень.

Кожна із перелічених функцій має свої особливості, але у своїй сукупності вони характеризують антикризове регулювання в цілому як безперервний процес, що потребує наукового підходу до формування всіх його етапів з огляду на властивості економічної системи та на необхідність забезпечення сталого розвитку економіки.

У сферах, що мають особливе значення для економічного та соціального життя, держава застосовує спеціальні заходи попередження кризових ситуацій (рис. 1).

Рис. 1. - Попередження кризових ситуацій

Висновки.

Стабільний економічний розвиток та економічне зростання повинні бути основною метою антикризового регулювання. З огляду на це, антикризове регулювання повинне здійснюватись з урахуванням стратегії економічного розвитку країни.

Підходи до антикризового регулювання економіки мають бути орієнтовані не лише на подолання наслідків кризи, але й, в першу чергу, на забезпечення трансформаційних змін в економіці як наслідок ефективної поведінки держави до та під час економічної кризи. У першу чергу, це стосується світової економічної кризи, зважаючи на неможливість в умовах глобалізації уникнути її впливу для конкретної держави [9,10,11].

Таким чином, державна політика регулювання кризових ситуацій полягає в мінімізації економічного й соціального збитку, викликаного дією світової економічної кризи. При цьому важливо відзначити, що санація неефективних підприємств є найважливішим чинником ринкової економіки, що забезпечує її зростання і розвиток.

Роль держави в системі макроекономічного регулювання проявляється через функції, які вона виконує в кругопотоці ресурсів, доходів і продуктів.

Дослідження взаємозв'язку антикризових заходів, проведених на макрорівні, дозволяє сформулювати наступні рекомендації з удосконалення механізму антикризового регулювання в умовах світової економічної кризи на базі стратегії економічного розвитку України, яка орієнтована на запобігання згубної дії та забезпечення стабільного зростання економіки та підвищення добробуту населення і повинна містити наступні пріоритети:

- удосконалення податкової системи: застосування податкових стимулів до інноваційних і високотехнологічних підприємств;
- створення та державна підтримка реально діючої мережі надійних кредитних установ;
- удосконалення нормативно-правової бази, особливо в розділах про неспроможність підприємств і регулювання діяльності акціонерних товариств;
- підвищення інноваційної і інвестиційної активності;
- перехід до стандартів розвинених країн у сфері бюджетної політики;
- підвищення ефективності антимонопольної політики, створення здорового конкурентного середовища;
- забезпечення відповідності політики держзакупівель, включаючи закупівлі

держкорпорацій, пріоритетам розвитку вітчизняної промисловості;

- забезпечення охорони інтелектуальної власності за світовими стандартами;

- розробка, впровадження і підтримка нових програм по підготовці кризис-менеджерів, що включає відбір і навчання антикризових керуючих; визначення місії їхньої діяльності і її цілей; збагачення теорії організацій на основі узагальнення наявного практичного досвіду роботи антикризових керуючих;

- побудова (на основі досягнень теорії організацій) навчальних програм для конкретних кризових ситуацій.

Необхідність орієнтації антикризового регулювання економіки на реалізацію стратегії економічного розвитку в умовах світових економічних криз є науково обґрунтованою та обумовленою практикою часто неефективного державного втручання до та під час кризи.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Сухоруков, А. І. Антикризова політика розвинутих країн [Текст] / А. І. Сухоруков // Економіка України. – 2004. – № 8. – С. 9-17.
3. Бобылев, С. Н. Економіка устойчивого развития. [Текст]: учебное пособие / С. Н. Бобылев, Э. В. Гирусов, Р. А. Перелет. – М.: Ступени, 2004. – 303с.
3. Кабаці, Б. І. Еволюція теоретичних поглядів на джерела та можливості державного регулювання динаміки економічного зростання [Текст] / Б.І.Кабаці // Науковий вісник: збірник науково-технічних праць. – Л.: НЛТУУ. – 2007. – Вип.17.3. – С. 189-202.
4. Фетисов, Г. Г. О мерах по преодолению мирового кризиса и формированию устойчивой финансово-экономической системы [Текст] / Г. Г. Фетисов // Вопросы экономики. – 2009. – №4. – С. 31-41.
5. Дикань, В.Л. Экономика предприятия [Текст]: учебное пособие/ В.Л.Дикань, Е.В. Шраменко, Н.В.Якименко.- Харьков: УкрГАЗТ, 2008.
6. Дикань, В.Л. Обеспечение конкурентоустойчивости предприятий [Текст]: монография / В.Л. Дикань. - Харьков: Основа, 1995.
7. Василенко В.О. Антикризове управління підприємством/ В.О.Василенко.: Навч. пос. – К.: ЦУЛ, 2003. – 432 с.
8. Аналіз стану зовнішньоекономічної безпеки України: основні загрози та пропозиції щодо подолання кризових явищ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niisp.gov.ua/articles/152/>.
9. Черномаз, П.А. Правовые основы Украинско – российского трансграничного сотрудничества / П.А.Черномаз // Международный научно- производственный журнал «Проблемы экономики и управления» № 4.- Белгород, 2009.- С.254-257.
10. Когда повышение налогов – не выход из кризиса [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.svobodanews.ru/content/transcript/1839975.html>.
11. Пирожков, С.І. Моделі і сценарії структурно-інноваційної перебудови економіки України //Інвестиційно-інноваційна стратегія розвитку національної економіки: Зб. наук. пр. / С.І. Пирожков; НАН України; Відп. ред. А.І. Сухоруков. – К., 2012. – С. 7.
12. Досвід країн світу щодо подолання наслідків світової фінансової кризи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // http://www.me.gov.ua/file/link/146035/file/krisis_p.doc
13. Словарь по экономике и финансам [Електронний ресурс]. – Режим доступу: slovari.yandex.ru/dict/glossary/article/14012/1401_2055.htm &stpar1
14. Закон України «Про першочергові заходи щодо запобігання негативним наслідкам фінансової кризи та про внесення змін до деяких законодавчих актів України // Вісник Верховної Ради України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. Вид-во, 2009. - N 14. – 235с.

*Рецензент д.е.н., професор УкрДАЗТ Якименко Н.В.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Токмакова І.В.*